

जून ते ऑक्टोबर, २०२४ या कालावधीत
अतिवृष्टी व पुरामुळे शेतजमीनीच्या झालेल्या
नुकसानाकरीता मदत देण्यासाठी निधी वितरीत
करण्यास मान्यता देण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक- सीएलएस २०२५/प्र.क्र. २१/म-३
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- १८ मार्च, २०२५

वाचा :-

- १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, क्र.संकीर्ण-२०२२/प्र.क्र.६७/म-११,दि.२४.०१.२०२३.
- २) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.सीएलएस-२०२२/प्र.क्र.३४९/म-३,दि.२७.०३.२०२३
- ३) विभागीय आयुक्त, छत्रपती संभाजीनगर यांचे पत्र क्र.२०२५/मशाका/नै.आ./कावि,दि.१०.०१.२०२५
- ४) विभागीय आयुक्त, अमरावती यांचे पत्र क्र.उपआ/नैआ/पूनर्व/म.स.कावि-१११/२०२४
दि.१८.०९.२०२४
- ५) विभागीय आयुक्त, अमरावती यांचे पत्र क्र.उपआ/नैआ/पूनर्व/म.स.कावि-११९/२०२४
दि.०३.१०.२०२४
- ६) विभागीय आयुक्त, अमरावती यांचे पत्र क्र.उपआ/नैआ/पूनर्व/म.स.कावि-१२३/२०२४
दि.३०.१०.२०२४
- ७) विभागीय आयुक्त, अमरावती यांचे पत्र क्र.उपआ/नैआ/पूनर्व/म.स.कावि-०४/२०२४ दि.१७.०१.२०२५
- ८) विभागीय आयुक्त, नाशिक यांचे पत्र क्र.मशा/टंचाई/ शेतीपीक नुकसान/ज-३,दि. १२.१२.२०२४
- ९) विभागीय आयुक्त, पुणे यांचे पत्र क्र.मह-०३/नैआ /कावि/४०४/२०२४ दि.१०.१२.२०२४

प्रस्तावना:-

अतिवृष्टी, पूर व चक्रीवादळ या सारख्या नैसर्गिक आपत्तीमुळे शेतीपिकांचे नुकसान झाल्यास पुढील हंगामामध्ये उपयोगी पडावे याकरिता शेतकऱ्यांना निविष्टा अनुदान (Input subsidy) स्वरूपात एका हंगामात एक वेळेस याप्रमाणे राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीमधून विहित दराने मदत देण्यात येते. तसेच, राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीच्या इतर मान्य बाबींकरिता देखील विहित दराने मदत देण्यात येते. संदर्भ क्र.२ येथील शासन निर्णयान्वये अतिवृष्टी व पूर यासारख्या नैसर्गिक आपत्तीमुळे राज्यात विविध जिल्ह्यात होणाऱ्या शेतजमीनीच्या नुकसानीकरिता बाधितांना मदत प्रदान करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात आलेली आहे. जून ते ऑक्टोबर, २०२४ या महिन्यात अतिवृष्टी / पूर यामुळे शेतजमीनीच्या झालेल्या नुकसानीसाठी विभागीय आयुक्त, छ.संभाजीनगर, अमरावती, नाशिक, पुणे यांचेकडून संदर्भ क्र.५ ते ११ च्या पत्रान्वये निधी मागणीचे प्रस्ताव शासनास प्राप्त झाले आहेत.

शासन निर्णय :-

जून ते ऑक्टोबर, २०२४ या कालावधीत राज्यात झालेल्या अतिवृष्टीमुळे व पूर परिस्थितीमुळे शेतजमीनीच्या नुकसानीसाठी बाधितांना मदत देण्याकरिता राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीमधून संदर्भ क्र.२ येथील शासन निर्णयान्वये निश्चित केलेल्या दरानुसार एकूण रु.६४०.४७ लक्ष (अक्षरी रुपये सहा कोटी

चाळीस लक्ष सत्तेचाळीस हजार फक्त) इतका निधी वितरीत करण्यास शासनाची मंजूरी देण्यात येत आहे.

२. या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या विवरणपत्राप्रमाणे अनुक्रमांक १ येथे नमूद दि.२४.०१.२०२३ अन्वये सूचित केल्यानुसार आवश्यकतेनुसार कार्यासन म-११ यांनी हा निधी वितरित करावा. जिल्हाधिकारी यांनी वर संदर्भ क्र.१ येथे नमूद दि.२४.०१.२०२३ च्या शासन निर्णयान्वये सूचित केल्यानुसार या प्रस्तावाअंतर्गत असलेल्या सर्व लाभार्थ्यांची माहिती विहित नमुन्यात तयार करून ती जास्तीत जास्त एक महिन्याच्या आत संगणकीय प्रणालीवर भरावी. ही माहिती भरतांना -

अ) चालू हंगामामध्ये यापूर्वी सर्व विभागांना शेतीजमीनीच्या नुकसानीकरिता वितरीत करण्यात आलेल्या मदतीच्या निधीमध्ये या प्रस्तावातर्गत मागणी करण्यात आलेल्या निधीचा समावेश नाही याची दक्षता घ्यावी. राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीमधून विहित दराने मदत देण्यात येत असल्याची खात्री करावी.

ब) संदर्भ क्र.२ च्या दि.२७.०३.२०२३ च्या शासन निर्णयान्वये महसूल अभिलेख्यानुसार शेतजमीनीचे मालक असलेल्या फक्त अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकऱ्यांना विहित दराने जास्तीत जास्त २ हेक्टरच्या मर्यादेत असल्याची खातरजमा करण्यात यावी.

३. वरील निधी खर्च करताना संदर्भाधीन सर्व शासन निर्णयातील सुचनांचे व निकषांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे. ज्या प्रयोजनासाठी निधी मंजूर करण्यात आला आहे त्याच प्रयोजनासाठी सदर निधी खर्च करण्यात यावा. ही मदत देताना केंद्र शासनाने चक्रीवादळ, पूर इत्यादी नैसर्गिक आपत्तीकरिता विहित केलेल्या अटी व शर्तीची पूर्तता होत असल्याची खात्री सर्व संबंधितांनी करावी.

४. लाभार्थ्यांना मदत वाटपाची कार्यवाही पूर्ण झाल्यानंतर लाभार्थ्यांची यादी व मदतीचा तपशील जिल्ह्यांच्या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करण्यात यावा. या आदेशाद्वारे तसेच यापूर्वी वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या आदेशाद्वारे नैसर्गिक आपत्तीमध्ये शेतकऱ्यांना दिलेला मदतीचा निधी बँकांनी कर्ज खात्यात अथवा अन्य वसुलीसाठी वळती करू नये. याकरिता जिल्हाधिकारी यांनी सर्व बँकांना आवश्यक त्या सूचना निर्गमित कराव्यात. या सर्व सूचनांची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी यांची राहिल.

५. सदर निधीतून करण्यात येत असलेल्या खर्चाचे लेखे निधी आहरित करण्यात येणाऱ्या कार्यालयाच्या स्तरावर ठेवण्यात यावे व करण्यात आलेल्या खर्चाचा कोषागार कार्यालये व महालेखापाल कार्यालयाशी त्रैमासिक ताळमेळ घेण्यात यावा. राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीमधून तसेच राज्य शासनाच्या निधीमधून उपलब्ध करून दिलेला उपरोक्त निधी खर्ची पडल्यानंतर तातडीने निधीची उपयोगिता प्रमाणपत्रे संबंधितांकडून प्राप्त करून घेवून एकत्रितरित्या शासनास सादर करण्याची जबाबदारी विभागीय आयुक्त यांची राहिल.

६. वरील प्रयोजनासाठी होणारा खर्च मागणी क्र.सी-६, मुख्य लेखाशिर्ष २२४५ नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारणासाठी अर्थसहाय, ०२ पुर, चक्रीवादळे इत्यादी ११५, जमीनीतील वाळू/ गाळ/ क्षार काढून टाकण्यासाठी शेतकऱ्यांना सहाय्य (९१) राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीच्या मानकानुसार खर्च, (९१) (०१) जमीनीतील वाळू/ चिकनमाती व क्षार काढून टाकण्यासाठी शेतकऱ्यांना सहाय्य, डोंगराळ शेतीवरील गाळ काढणे, मत्स्य क्षेत्रातील गाळ काढणे व ती पूर्ववत करून त्याची दुरुस्ती, भूस्खलन, हिमस्खलन व नदीच्या रूपांतरामुळे झालेले नुकसान (अनिवार्य), ३१ सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर) (२२४५ ०२९१) अंतर्गत, लेखाशिर्ष २२४५-२४३४ मधून पुर्नविनियोजनद्वारे उपलब्ध केलेल्या निधीमधून खर्च करण्यात यावा.

७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक क्रमांक २०२५०३१८१७५८३२८८१९ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

(कैलास गायकवाड)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
२. मा.उपमुख्यमंत्री (नगर विकास विभाग) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/विधानसभा, महाराष्ट्र विधानभवन, मुंबई
५. मा. मंत्री (मदत व पुनर्वसन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. विधानमंडळाचे सर्व सन्माननीय सदस्य,
७. अपर मुख्य सचिव (वित्त), मंत्रालय, मुंबई,
८. प्रधान सचिव, कृषि विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. सर्व संबंधित विभागीय आयुक्त
१०. वित्तीय सल्लागार व सहसचिव, मदत व पुनर्वसन प्रभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. संचालक, लेखा व कोषागारे , मुंबई
१२. सर्व संबंधित जिल्हाधिकारी
१३. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) १/२, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
१४. महालेखापाल (लेखा परिक्षा) १/२, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
१५. सर्व संबंधित जिल्हा कोषागार अधिकारी
१६. कार्यासन अधिकारी (म-११/म-३), मदत व पुनर्वसन प्रभाग, मंत्रालय, मुंबई
१७. वित्त विभाग (कार्यासन व्यय-९/अर्थ-६), मंत्रालय, मुंबई
१८. निवड नस्ती (कार्यासन/ म-३)

शासन निर्णय क्र. सीएलएस-२०२५/प्र.क्र.२१/म-३, दि.१८ मार्च, २०२५ सोबतचे विवरणपत्र

जून ते ऑक्टोबर, २०२४ या कालावधीत राज्यात झालेल्या अतिवृष्टीमुळे व पूर परिस्थितीमुळे शेतजमीनीच्या नुकसानीकरिता वितरीत करावयाच्या निधीचा तपशिल

अ. क्र.	विभाग	जिल्हा	प्रस्तावाचा दिनांक	कालावधी	बाधित क्षेत्र - हेक्टर	बाधित शेतकरी संख्या	निधी (रु. लक्ष) २२४५ ०२९१
१	छ. संभाजीनगर	धाराशिव	१०.०१.२०२५	जून, २०२४	३८.८०	४३	१८.२४
२		हिंगोली		जुलै, २०२४	२८९.००	८७७	१३५.८३
३		लातूर		ऑगस्ट, २०२४	३२.००	६५	१५.०४
एकूण विभागीय आयुक्त, छ.संभाजीनगर					३५९.८०	९८५	१६९.११
४	अमरावती	अकोला	०३.१०.२०२४	ऑगस्ट ते	३८८.००	४२२	७०.००
५		यवतमाळ		सप्टेंबर, २०२४	३९७.४९	१०४८	७५.८६
अ) विभागीय आयुक्त, अमरावती					७८५.४९	१७४०	१४६.८६
६	अमरावती	अमरावती	३०.१०.२०२४	ऑगस्ट ते सप्टेंबर, २०२४	४८.९१	६५	८.८०
७		बुलढाणा			१६.८५	९७५	३.९८
८		वाशिम			४.९१	२०	०.९०
ब) विभागीय आयुक्त, अमरावती					७०.६७	१०६०	१३.६८
९	अमरावती	बुलढाणा	१७.०१.२०२५	ऑक्टोबर, २०२४	१५९९.१८	५४३६	३१०.३१
क) विभागीय आयुक्त, अमरावती					१५९९.१८	५४३६	३१०.३१
एकूण विभागीय आयुक्त, अमरावती (अ+ब+क)					२४५५.३४	८२३०	४७०.८५
१०	नाशिक	अहिल्यानगर	१२.१२.२०२४	सप्टेंबर, २०२४	०.९०	३	०.४२
एकूण विभागीय आयुक्त, नाशिक					०.९०	३	०.४२
११	पुणे	सातारा	१०.१२.२०२४	ऑक्टोबर, २०२४	०.५०	१	०.०९०
एकूण विभागीय आयुक्त, पुणे					०.५०	१	०.०९०
एकूण राज्य					२८१६.५४	९२१९	६४०.४७